

Икономическа програма

През 2018 г. Икономическата програма фокусира дейността си върху следните области:

- **Енергийна сигурност и енергийно управление при прехода към нисковъглеродно бъдеще.** Икономическата програма продължи работата си по проучване на ключовите фактори, влияещи върху енергийния избор на българските и европейските домакинства и фирми във връзка с понижаването на въглеродните емисии. Основен предмет на анализ бе готовността на правителствата в Европа да осъществят комплексния преход към нисковъглеродна икономика по достъпен за населението начин. Центърът, съвместно с редица свои европейски партньори, изследва и възможностите енергийно бедните потребители да се възползват от създаването на Европейски енергиен съюз посредством работещи решения на местно равнище. Основен принос на Центъра в дебата за приоритетите в Националния енергиен и климатичен план до 2030 г. беше представената публично „Пътна карта за електроенергийния сектор в Югоизточна Европа“ (SEERMAP) до 2050 г.
- **Оценка и противодействие на руското икономическо, политическо и медийно влияние в Европа.** Продължи изследването на рисковете от неблагоприятно руско икономическо, политическо и медийно влияние в Западните Балкани. Центърът изготви оценки на руския икономически отпечатък в Сърбия, Черна Гора, Македония и Босна и Херцеговина. Беше извършен и анализ на инструментите за влияние и разпространение на пропагандни и политически послания в страните от Черноморския регион, използвани от медии под руски контрол.
- **Мониторинг и противодействие на корупцията и завладяването на държавата.** В рамките на българското председателство на ЕС през първата половина на 2018 г., Центърът за изследване на демокрацията организира най-мащабната международна конференция, инициирана от гражданското общество, на тема демократичното развитие и реализирането на пълния потенциал на Западните Балкани. В нея участваха представители на ЕС, НАТО и Държавния департамент на САЩ, както и на гражданското общество и частния сектор, които дадоха ключови препоръки за преодоляване на корупцията и завладяването на държавата в региона. Центърът продължи и разработването на иновативен практически инструмент за мониторинг на рисковете от завладяване на държавата в Европа. Бе актуализиран наръчникът „Разследване на изпирането на пари в България“, специализиран инструмент в помощ на оперативната работа на държавни служители и представители на съдебната система, работещи в сферата на изпирането на пари.

- **Холистичен подход към скритата икономика и недеklarирания труд.** Като част от екипа на Европейската платформа за противодействие на недеklarираната заетост, Центърът за изследване на демокрацията изготви поредица от доклади, анализи и наръчници с цел споделяне на добри практики и опит между държавите – членки на ЕС. Експерти на Центъра проведоха пилотно проучване за изработване на индикатори за измерване и мониторинг на трансграничната недеklarирана заетост в Европа.
- **Конкурентоспособност и иновации за по-висок растеж.** Центърът продължи да анализира бариерите пред българския бизнес, изготви препоръки за подобряване на цялостната конкурентоспособност на икономиката и се включи в разработването на „Годишника на световната конкурентоспособност за 2018 г.“ Експерти на Икономическата програма се включиха в подготовката на годишното издание *Иновации.бг*, най-престижният форум за анализ и препоръки за подобряване на българската национална иновационна политика.

I. Енергийно управление, децентрализация и преход към нисковъглеродно бъдеще

България и Югоизточна Европа са изправени пред редица предизвикателства при адаптирането на националните си приоритети към динамично развиващите се европейски стратегии и политики за нисковъглеродна икономика. В отговор на тези предизвикателства, както и на необходимостта от диалог между заинтересованите страни, на 27 март 2018 г. Центърът за изследване на демокрацията организира кръгла маса на тема „Пътна карта за електроенергийния сектор на Югоизточна Европа до 2050 г.: предпоставки за декарбонизация и децентрализация“. Събитието предостави форум за конструктивен дебат относно либерализацията, декарбонизацията и децентрализацията на пазара на електроенергия в страната. Центърът организира и интерактивен семинар „Управленски практики в прехода към нисковъглеродно бъдеще“, както и практически двудневен семинар „Визии за преход към нисковъглеродна енергия“, състоял се в София на 14 и

15 юни 2018 г. в рамките на инициативата [ENABLE.EU](#), на който 60 участници от 10 държави обсъдиха възможни визии и решения за енергийна ефективност и практики за децентрализация на производството на електроенергия, вкл. от самите домакинства.

Освен аналитичната си и консултантска дейност в областта на енергетиката, Центърът започна работа по разработване и тестване на общоевропейски примери за добри практики при прехода към нисковъглеродно бъдеще на енергийно бедни общности. Това е инициативата за пилотно приложение на новаторския Модел за съответственост чрез дялово участие на крайни потребители във ВЕИ инсталации в Европа, чрез който ще се създадат възможности и стимули за най-уязвимите потребители (с ниски доходи или трайно безработни) за участие в собствеността на такива инсталации съвместно с общините, външни инвеститори и кредитни институции. Ролята на Центъра е да разработи методологията за идентифициране и включване на уязвимите потребители в такива схеми и да подпомогне трансфера на

*Семинар „Визии за преход към нисковъглеродна енергия”,
София, 14-15 юни, 2018 г.*

модела в практиката на българските институции. На 19 юни 2018 г. Центърът организира кръгла маса, на която експерти от Икономическата програма представиха анализ, извършен след консултации с институциите, и предложиха препоръки за **приоритети пред Националния климатичен план до 2030 г.**, въз основа на трите сценария от европейския модел за развитие на електроенергийния сектор в Югоизточна Европа **SEERMAP**. През юли 2018 г. Икономическата програма изготви **доклад** за дългосрочния потенциал на България за децентрализирано електроенергийно производство от фотоволтаични инсталации, който се изчислява на над 5,4 ТВтч годишно, т.е. една седма от настоящото потребление на електроенергия в страната. През август 2018 г. бе публикуван докладът **„Децентрализация на електроенергийното производство в Бълга-**

Кръгла маса „Рискове и перспективи за енергийната сигурност на Югоизточна Европа“, София, 26 ноември 2018 г.

рия: законодателни и административни предизвикателства”, който бе представен на 27 ноември 2018 г. на **кръгла маса** в Народното събрание съвместно с Парламентарната комисия по енергетика и с участието на експерти от министерствата, отговорни за разработването на Интегрирания национален план за климат и енергетика за периода 2020 – 2030 г.

На 20 ноември 2018 г. Центърът за изследване на демокрацията и Посолството на Република Корея в България организираха **Корейско-български енергиен форум**, посветен на възможностите за обмен на опит и знания между Корея и Югоизточна Европа за успешно управление на прехода към енергетика, базирана на възобновяеми източници.

На 26 ноември 2018 г. бе проведен традиционният **енергиен форум** на Центъра по въпросите на енергийната сигурност, на който бе представен най-новият **анализ**, посветен на ключови проблеми като диверсификацията на газовите доставки и децентрализацията на производството на електроенергия. В дискусията за бъдещето на България в Европейския енергиен съюз, вариантите за диверсификация на газовите доставки, актуалната Енергийна стратегия на страната и прехода към нисковъглеродна икономика взеха участие председателят на Комисията по енергетика в Народното събрание, министърът на енергетиката, посланиците на САЩ и Гърция в България, председателят на Комисията за енергийно и водно регулиране и др.

II. Оценка и противодействие на руското икономическо и медийно влияние в Европа

Руското икономическо присъствие в Централна и Източна Европа

Икономическата програма участва и координира подготовката на академично издание на тема руското икономическо влияние в девет страни от Централна и Източна Европа, което разглежда използваните от Русия инструменти за икономически контрол и завладяване на държавата с цел придобиване на политическо влияние. Подробно са описани похватите за експлоатиране на съществуващите дефицити в управлението на държавите от региона и за влияние върху политическите решения чрез икономически натиск. Въз основа на икономически данни и анализ на слабите

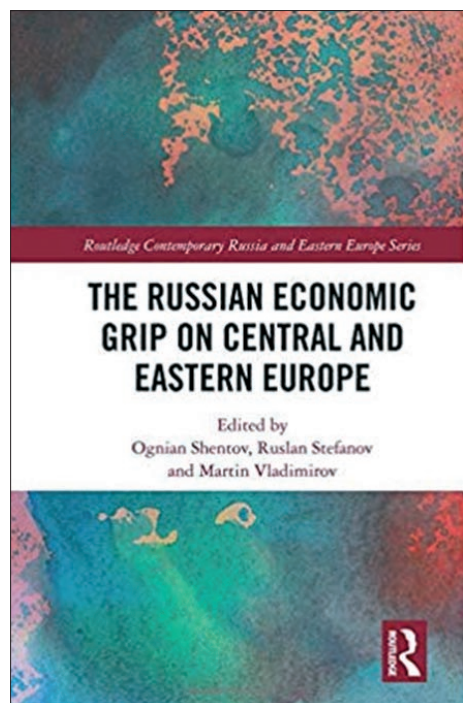
страни на управлението и политическия процес, авторите осветляват методите на Кремъл за дестабилизиране на националната политика на тези страни. Книгата насочва вниманието към връзката между засилването на икономическото присъствие на Русия и нейните по-широки стратегически цели в региона.

Руският икономически отпечатък на Балканите

Центърът за изследване на демокрацията, съвместно със своя дългогодишен партньор Центъра за международна частна инициатива (CIPE), Вашингтон, продължи да работи за дефиниране на рисковете, свързани с руското икономическо, политическо и медийно присъствие в Западните Балкани.

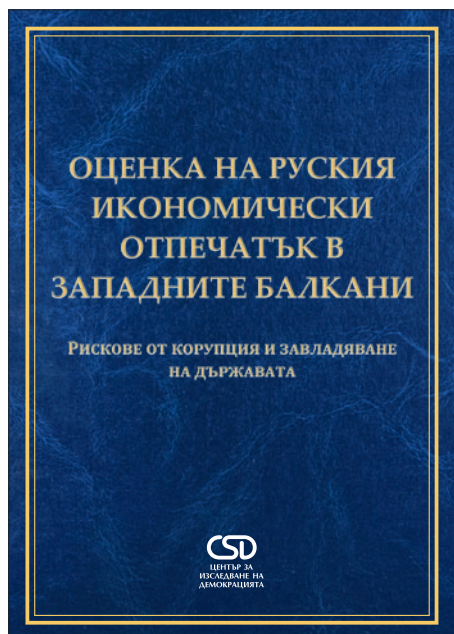
За да изясни техния размер и обхват, Центърът подготви оценка на руския икономически отпечатък в Сърбия, Черна Гора, Македония и Босна и Херцеговина, представена на брифинг на Комисията за сигурност и сътрудничество в Европа на американския Конгрес (Хелзинкската комисия), който се състоя на 30 януари 2018 г. във Вашингтон. Основните изводи бяха обобщени в регионалния сравнителен доклад „Оценка на руския икономически отпечатък в Западните Балкани: рискове от корупция и завладяване на държавата“.

Тъй като руското икономическо присъствие в Западните Балкани е концентрирано в няколко стратегически бизнес сектора като енергетика, банково дело, металургия и недвижими имоти, четирите относително малки и енергийно зависими икономики, които са предмет на анализа, остават уязвими за натиска на Русия. Прекалено голямата зависимост от руския внос и експанзията на руския капи-

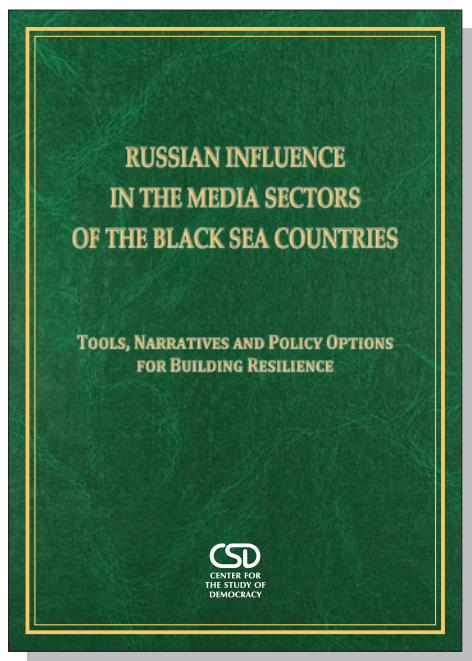
Експерти от Центъра за изследване на демокрацията, CIPE и Балканите на брифинга на Хелзинкската комисия „Външната намеса в Западните Балкани: предотвратяване на икономическата уязвимост“, Вашингтон, 30 януари 2018 г.

тал в региона се превръщат в източници на уязвимост за правителствата в Западните Балкани при вземането на стратегически решения не само в сферата на диверсификацията и либерализацията на енергийния пазар, но и във връзка със санкциите спрямо Русия и с разширяването на НАТО и ЕС.

Руското влияние върху медиите в страните от Черноморския регион

Русия използва различни инструменти за влияние върху медийния сектор на страните от Черноморския регион: налагане на финансова зависимост най-вече чрез придобиване на собственост; политическа подкрепа за проруски медии; корпоративен натиск и влияние върху неправител-

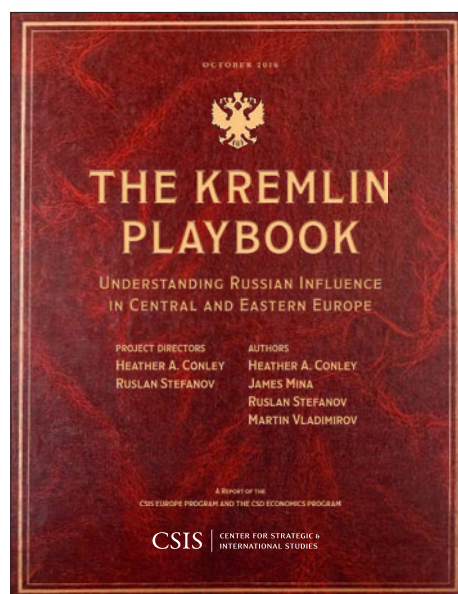

ствения сектор и определени образователни и културни институции; възпрепятстване на прозрачността и свободата на медиите, възползвайки се от слабостите в държавното управление; присъждане на награди на проруски медии и журналисти; инструменти на хибридната война като фалшиви новини и интернет тролове. В доклада „Руското влияние и завладяването на медиите в страните от Черноморския регион“, разработен съвместно с партньорите на Центъра от черноморските държави, бяха анализирани връзките между икономическото присъствие на Русия и собствеността върху определени медии в тези страни. Беше публикуван и сравнителния доклад „Руското влияние в медийния сектор на страните от Черноморския район: инструменти, послания и политики за изграждането на резистентност“, представен на кръгла маса в Киев на 4 септември 2018 г. Наред с това, Центърът, в партньорство с Герман-

ския институт за международни връзки (IFA) и Германския съвет за международни отношения (DGAP), изготви анализ на комуникационната стратегия на Русия по отношение на Сърбия и Естония, акцентиращ върху ролята на собствеността на проруските медии, пропагандата и дезинформацията.

Кремълският наръчник 2

Центърът за изследване на демокрацията и Центърът за стратегически и международни изследвания (CSIS) продължиха съвместната си работа по втората част на Кремълския наръчник – основополагащо изследване, което анализира и разкрива икономическите предпоставки за уязвимостта на Европа към руското влияние. Анализирани са допълнителни аспекти на руското присъствие в Централна и Източна Европа, както и в Австрия, Италия и Холандия – трите западно-европейски държави, за които се смята, че са най-податливи на влиянието на Русия.

III. Регионално и европейско сътрудничество в областта на доброто управление и антикорупцията

Демократичното развитие на Западните Балкани: укрепване на управлението и антикорупцията

От началото на века досега Западните Балкани отбелязват устойчив напредък по отношение на върховенството на закона и доброто управление. Основен фактор за това са споделените усилия за обществени реформи на гражданското общество в региона и местните политици с реформаторска нагласа, както и външнополитическата подкрепа от НАТО и ЕС. В някои от страните в региона и в отделни области на политиката обаче системните управленски проблеми са довели до завладяване на държавата или определени нейни функции. Дефицитите в управлението в региона и тяхното използване и задълбочаване

от авторитарни сили бяха основна тема на [доклада](#) и [международната конференция](#), организирана от Центъра за изследване на демокрацията и създадената от него регионална антикорупционна инициатива SELDI на 16 май 2018 г. в навечерието на неформалната среща на върха на държавните ръководители в София по време на Българското председателство на Съвета на ЕС. В събитието взеха участие представители на основните международни партньори на Западните Балкани, както и на гражданското общество и частния сектор, а почетен гост на конференцията бе г-н Зоран Заев, министър-председател на Република Македония. В дискусиата бяха набелязани основните политически стъпки, необходими за укрепването на стабилността в Западните Балкани и реализирането на техния пълен потенциал, както и перспективите за интеграция в евроатлантическото пространство: ефективно наказателно преследване на корупцията по високите етажи на управлението;

Международна конференция „Демокрация, която дава резултати: десет години по-късно“, София, 16 май 2018 г.

използване на иновативни инструменти за противодействие на административната корупция; оптимизиране на европейското финансиране; пряко ангажиране на гражданското общество; създаване на органи, отговорни за проследяването на незаконни сделки; засилване на контрола върху фондовете за развитие; оценка на икономическата диверсификация и засилен акцент върху сектори като енергетика, банково дело и телекомуникации.

Противодействие на изпирането на пари

През 2018 г. беше издадена обновена версия на наръчника „Разследване на изпирането на пари в България“ – специализирана методология, чието първо издание бе разработено през 2008 г. със съдействието на експерти от основните правоприлагащи органи в страната. Наръчникът има за цел да подпомогне работата на дър-

жавни служители и представители на съдебната система, работещи в сферата на разследването и противодействието на изпирането на пари. В детайли са представени: националната и международната правна рамка на противодействието на изпирането на пари; престъплението „изпиране на пари“ в сферата на оперативната работа; разследването на изпиране на пари; международното правно сътрудничество при случаи на изпиране на пари; и установяването на имущество, придобито от престъпна и незаконна дейност. Поради съдържанието на оперативна информация, Наръчникът не е публично достъпен, а е предназначен за ползване само от страна на съответните държавни органи.

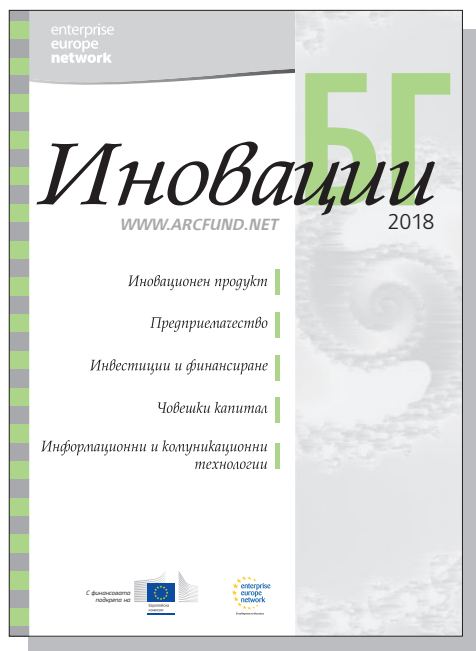
IV. Мерки срещу скритата икономика и недеklarираната заетост

Като част от екипа на [Европейската платформа за противодействие на недеklarираната заетост](#), през 2018 г. Центърът за изследване на демокрацията разработи поредица от доклади и анализи, служещи като инструмент за споделяне на добри практики в рамките на ЕС. Сред тях бяха дискуссионен анализ, наръчник и справочниците „Информационни инструменти и подходи към работниците и фирмите в процеса на противодействие на недеklarираната заетост“ и „Оценките на риска като инструмент за по-ефективни проверки“. Издадени бяха и кратки анализи на тема „Укриване на данъци и социални осигуровки“ и „Оценка на трансграничната недеklarирана заетост“, както и изследвания върху двустранното сътрудничество между Белгия и Нидерландия и между Франция и Полша в областта на съвместните трудови инспекции и обmena на данни.

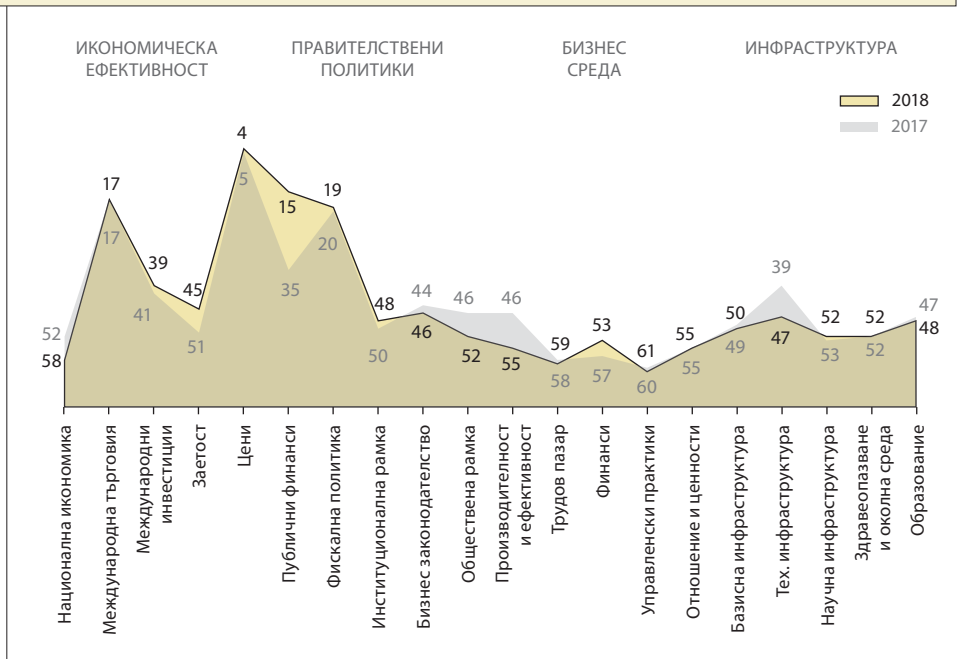

V. Конкурентоспособност и икономика на знанието

През 2018 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да анализира конкурентоспособността и иновационния потенциал на българската икономика. Икономическата програма участва активно в разработването на ежегодния доклад „Иновации.бг 2018: Интелигентни политики за иновационен растеж“ и продължи да предоставя данни и анализи за Годишника на световната конкурентоспособност на Института за развитие на управлението (IMD, Швейцария). Докладът *Иновации.бг*, който е основният документ в страната, осигуряващ ежегодно надеждна оценка на иновационния потенциал на българската икономика и на състоянието и възможностите за

Профил на българската конкурентоспособност за 2018 г. според Годишника на световната конкурентоспособност на Института за развитие на управлението (IMD, Швейцария)

развитие на българската иновационна система, бе представен на четиринадесетия Национален иновационен

форум, проведен под егидата на Президента на Република България.